

คู่มือการปฏิบัติงาน

เรื่อง การสืบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น

นายเสวก บุญกาญจน์

ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ

ประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อต่อสัญญาจ้าง
ระยะที่ ๕

สำนักงานกฎหมายและนิติการ

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

คำนำ

ด้วยข้าพเจ้านายเสวก บุญกาญจน์ ได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการ สังกัดสำนักงานกฎหมายและนิติกร สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ถึงปัจจุบัน ซึ่งจะครบสัญญาจ้างในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗ จึงมีความประสงค์ที่จะขอยื่นเอกสารประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อการต่อสัญญาจ้างพนักงานมหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าจึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในตำแหน่งนิติกร เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อการต่อสัญญาจ้างพนักงานมหาวิทยาลัยดังกล่าว

ในการนี้ เนื้อหาและสาระสำคัญในคู่มือการปฏิบัติงานฉบับนี้ เป็นการกล่าวถึงขั้นตอนการสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ หมวด ๒ การสืบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น ซึ่งคู่มือการปฏิบัติงานนี้มีเนื้อหาที่ข้าพเจ้าจัดทำเป็นเพียงบางส่วนในการปฏิบัติงานของนิติกรเท่านั้น และข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการปฏิบัติงานฉบับนี้จะประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาต่อไปไม่มากนักน้อย อย่างไรก็ตามคู่มือการปฏิบัติงานฉบับนี้ย่อมมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง ซึ่งข้าพเจ้าจะพยายามปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เป็นประโยชน์สูงสุดต่อไป

นายเสวก บุญกาญจน์
นิติกรปฏิบัติการ
กรกฎาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

บทที่		หน้า
๑	บทนำ	๑
	๑. ความเป็นมา ความจำเป็น ความสำคัญ	๑
	๒. วัตถุประสงค์	๒
	๓. ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ	๒
	๔. นิยามศัพท์เฉพาะ	๒
๒	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน	๓
	ข้อบังคับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ	๓
	พ.ศ. ๒๕๖๓	
๓	ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๔
	๓.๑ ลักษณะงาน	๔
	๓.๒ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๔
	๓.๒.๑ ขั้นตอนการดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง	๔
	๓.๒.๒ เทคนิคการสอบสวนข้อเท็จจริง	๑๒
๔	ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และการพัฒนางาน	๒๐
	๑. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน	๒๐
	๒. แนวทางแก้ไขและการพัฒนา	๒๒
	๓. ข้อเสนอแนะ	๒๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมา ความจำเป็น ความสำคัญ

การสอบสวนภายในองค์กรต่าง ๆ รวมถึงมหาวิทยาลัย จะมีการสอบสวนของตนเองในลักษณะที่เป็น การสอบสวนภายในองค์กรซึ่งต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายภายในมหาวิทยาลัย เช่น ข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยของบุคลากร ข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยนักศึกษา และข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณ หรือกฎหมายภายนอก เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นต้น สำหรับการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีข้อบังคับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ หมวด ๒ การสืบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น ข้อ ๑๒ - ๑๔ ถือว่าเป็นเพียงกระบวนการ “สืบสวน” เท่านั้น ซึ่งไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดในขั้นตอนต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน

ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อ ๑๒ ก่อนแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน อธิการบดีอาจมอบหมายให้สำนักงานกฎหมายและนิติการ หรือจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง เพื่อสืบสวนเบื้องต้นว่าก็ได้ ทั้งนี้ตามข้อบังคับดังกล่าวยังไม่ปรากฏรายละเอียดหรือขั้นตอน รวมถึงข้อควรระวังในการสอบสวนข้อเท็จจริง จึงมีความจำเป็นที่นิติกรที่รับผิดชอบในการสืบสวนข้อเท็จจริงจะต้องมีความรู้ความสามารถในการสืบสวนดังกล่าว

ทั้งนี้ สำนักงานกฎหมายและนิติการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คือหน่วยงานหลักในการปฏิบัติงานด้านการสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นตามข้อบังคับดังกล่าว ซึ่งภาระงานดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่นิติกรผู้ปฏิบัติงานจะต้องศึกษาค้นคว้าข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา หรือปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อราชการ

โดยในการจัดทำคู่มือนี้ ผู้จัดทำมีความสนใจในงานการสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ หมวด ๒ การสืบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อรวบรวมวิธีปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินการ เทคนิค รวมทั้งประสบการณ์ในการ
สอบสวนข้อเท็จจริง

๒.๒ เพื่อให้มีคู่มือในการสอบสวนข้อเท็จจริงไว้ใช้อ้างอิงเพื่อประกอบการปฏิบัติ

๒.๓ เพื่อศึกษาค้นคว้าปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและการพัฒนางานเกี่ยวกับการ
สอบสวนข้อเท็จจริง

๓. ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ

๓.๑ ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวนข้อเท็จจริง

๓.๒ ศึกษา ค้นคว้า ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอบสวนข้อเท็จจริง

๓.๓ ศึกษา ค้นคว้า ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและการพัฒนางานเกี่ยวกับการสอบสวน
ข้อเท็จจริง

๔. นิยามศัพท์เฉพาะ

“อธิการบดี” หมายความว่า อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทที่ ๒
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

๑. ข้อบังคับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓

ข้อ ๑๒ เมื่อได้รับรายงานตามข้อ ๘ หรือความปรากฏต่ออธิการบดีว่า มีการกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยโดยมีหลักฐานตามสมควรว่าข้าราชการหรือพนักงานมหาวิทยาลัยผู้ใดกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ละเว้นหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ เข้าข่ายเป็นความผิดวินัย ก่อนตั้งคณะกรรมการสอบสวน อธิการบดีอาจมอบหมายให้สำนักงานกฎหมายและนิติการหรือจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง เพื่อสืบสวนเบื้องต้นว่าการกล่าวหาอันมีหลักฐานตามสมควรหรือไม่ก็ได้ แล้วรายงานต่ออธิการบดีเพื่อประกอบการพิจารณา

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่อธิการบดีพิจารณาเห็นว่า การกระทำที่ถูกกล่าวหาหรือเหตุอันควรสงสัยนั้นมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการหรือพนักงานมหาวิทยาลัยผู้ใดกระทำความผิดวินัย ให้อธิการบดีดำเนินการทางวินัยตามที่กำหนดไว้ในหมวด ๓ หรือหมวด ๔ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๑๔ ถ้าการกระทำที่ถูกกล่าวหาหรือเหตุอันควรสงสัยนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้ ให้อธิการบดีสั่งยุติเรื่อง

(๑) ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์แวดล้อมและพยานหลักฐานไม่เพียงพอให้ทราบว่าการกระทำหรือพนักงานมหาวิทยาลัยผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดวินัย

(๒) ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์แวดล้อมและพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะทำให้ฟังได้ว่าการกระทำหรือไม่มีการกระทำ การงดเว้นหรือละเว้นการกระทำใด ๆ อันมีมูลเป็นความผิดวินัย

(๓) พฤติการณ์แห่งการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดทางวินัย

(๔) การกล่าวหาในลักษณะบดขยี้โดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงและรายละเอียดแห่งการกระทำ การงดเว้นหรือละเว้นการกระทำใด ๆ รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรที่เกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหา

บทที่ ๓

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๓.๑ ลักษณะงาน

ตามที่สำนักงานกฎหมายและนิติการ มีภารกิจงานด้านกฎหมายดังต่อไปนี้

(๑) การจัดทำนิติกรรมสัญญาของมหาวิทยาลัยทุกประเภทที่มีได้อยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น ๆ ตรวจสอบสัญญาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง การหาประโยชน์ในที่ดินที่อยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัย หรือนิติกรรมสัญญาอื่นที่มีผลผูกพันมหาวิทยาลัย

(๒) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

(๓) งานติดตามหนี้ งานคดีความต่าง ๆ งานบังคับคดี

(๔) งานร่างและแก้ไขปรับปรุง จัดทำหมวดหมู่ประกาศ คำสั่ง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับให้มีความทันสมัยและสอดคล้องรับกับพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย

(๕) งานสอบสวนและดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ร้องทุกข์ งานสอบสวนและดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิด งานสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งการของมหาวิทยาลัย และปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย

(๖) การให้ความเห็นทางกฎหมายที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงงบประมาณหรือผลกระทบต่อมหาวิทยาลัย ทั้งด้านการบริหารงาน ด้านงานบุคคลหรือผลประโยชน์ที่มีความผูกพันมหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ การสอบสวนข้อเท็จจริงเป็นภารกิจหลักของสำนักงานกฎหมายและนิติการ ดังนั้น นิติการที่รับผิดชอบการสอบสวนข้อเท็จจริงจะต้องมีความรู้รอบด้าน ทั้งด้านกฎหมาย ทั้งขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการสอบสวน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของอธิการบดีในการพิจารณาดำเนินการทางวินัย

๓.๒ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๓.๒.๑ ขั้นตอนการดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง

แม้การสอบสวนข้อเท็จจริงจะไม่มีรูปแบบ หรือขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่ก็สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการจากแนวปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเฉพาะกรณีที่อธิการบดีได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเท่านั้น ดังนี้

(๑) ผู้บังคับบัญชาสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

(๒) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

(๓) แจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงให้กรรมการทุกคนทราบ

(๔) นัดประชุมคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อวางแผนทางการสอบสวน รวมถึงตรวจสอบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

(๕) คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ

(๖) พิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อจัดทำรายงานผลการสอบสวน

(๗) เลขานุการจัดทำรายงานผลการสอบสวนตามมติที่ประชุมนำเสนอให้ที่ประชุมพิจารณา

(๘) เสนอรายงานผลการสอบสวนให้ผู้สั่งแต่งตั้งพิจารณา

(๑) ผู้บังคับบัญชาสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

เมื่อมีเหตุที่จะต้องมีการสืบสวนหรือสอบสวนข้อเท็จจริงตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อ ๑๒ แล้ว อธิการบดีอาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อสืบสวนเบื้องต้นว่าการกล่าวหาอันมีหลักฐานตามสมควรหรือไม่

เมื่ออธิการบดีได้พิจารณาที่จะสั่งให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาในอันดับต่อไป คือ จะแต่งตั้งผู้ใดเป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้บ้าง และจำนวนเท่าใด ซึ่งก็จะเป็นดุลพินิจของอธิการบดีที่จะเลือกกว่าจะให้ผู้ใดเป็นประธานกรรมการ กรรมการ และเลขานุการ ดังนี้

ก. คุณสมบัติของผู้เป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงไม่มีรูปแบบ หรือรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คุณสมบัติของผู้เป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงจึงต้องเป็นไปตามที่อธิการบดีซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งเห็นสมควร

ซึ่งในทางปฏิบัติจะแต่งตั้งจากบุคลากรในสังกัดมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ในส่วนของประธานคณะกรรมการนั้น จะพิจารณาจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย เช่น รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี และกรรมการก็จะพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะต้องมีการสอบสวนข้อเท็จจริง ส่วนเลขานุการนั้น จะเป็นนิติกรสังกัดสำนักงานกฎหมายและนิติการ

นอกจากบุคลากรในสังกัดมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีแล้ว หากมีกรณีความจำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งบุคคลภายนอกเป็นประธานหรือกรรมการ อธิการบดีอาจแต่งตั้งบุคคลภายนอกเป็นประธานหรือกรรมการร่วมก็ได้ด้วย เนื่องจากการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น ข้อบังคับมหาวิทยาลัย

อุบลราชธานี ว่าด้วยการสอบสวนวินัยและการสั่งลงโทษ พ.ศ. ๒๕๖๓ ไม่ได้ห้ามคุณสมบัติของผู้เป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง รวมถึงไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องใดห้ามแต่งตั้งบุคคลภายนอกเป็นกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง แต่ต้องพิจารณาจากความจำเป็นและเหมาะสมเป็นสำคัญ

หลักสำคัญอีกประการหนึ่งในเรื่องนี้ คือ ไม่ควรแต่งตั้งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเป็นกรรมการ เนื่องจากจะเสียความเป็นธรรม

ข. จำนวนของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงไม่มีรูปแบบ หรือรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จำนวนของผู้เป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงจึงต้องเป็นไปตามที่อธิการบดีซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งเห็นสมควรเช่นกัน

ในทางปฏิบัติจะแต่งตั้งตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป เนื่องจากเพื่อให้มีเสียงข้างมาก เป็นมติของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้ แต่ในบางกรณีอาจแต่งตั้งบุคคลมากกว่า ๓ คนขึ้นไปก็ได้ หากเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญและควรมีผู้ร่วมเป็นกรรมการมากกว่า ๓ คน เพื่อรับฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน แต่ก็มีข้อควรระวังสำหรับการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงหลายคน คือ จะเกิดปัญหาการนัดประชุมที่จะค่อนข้างยาก เนื่องจากทุกการประชุมต้องมีองค์ประชุมเกินกึ่งหนึ่งจึงจะนับเป็นองค์ประชุมได้ เมื่อการนัดประชุมทำได้ยาก ก็จะเป็นผลให้การสอบสวนข้อเท็จจริงล่าช้าออกไปอีก

ค. หน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแต่ละตำแหน่งในคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง จะมีทั้งหมด ๓ ตำแหน่ง คือ

- ประธานกรรมการ มีหน้าที่ควบคุมการประชุม เป็นผู้แทนคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ลงนามในเอกสารต่าง ๆ และให้ความเห็นในการสอบสวน

- กรรมการ มีหน้าที่ให้ความเห็นในการสอบสวน รวมถึงงานอื่นที่ประธานกรรมการมอบหมาย

- เลขานุการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เช่น จัดทำเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอบสวน นัดประชุม เชิญประชุม จัดทำรายงานการประชุม รายงานผลการสอบสวน รวมถึงงานอื่นที่ประธานกรรมการมอบหมาย

แต่ในกรณีอธิการบดีซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งเห็นสมควร ก็อาจสั่งให้มีการแต่งตั้ง ผู้ช่วยเลขานุการ ขึ้นมาก็ได้ เพื่อช่วยแบ่งเบาหน้าที่ของเลขานุการ

ข้อสังเกต : ประธานกรรมการและกรรมการเท่านั้น ที่มีสิทธิออกเสียงเพื่อลงมติในที่ประชุม เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการจะไม่มีสิทธิออกเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น ฉะนั้น ในกรณีผู้ที่ทราบเรื่องที่เกิดขึ้นได้รับ แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ส่วนใหญ่จะได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการและเลขานุการ เนื่องจากเพื่อให้สามารถมีสิทธิเสนอความเห็นต่าง ๆ ในที่ประชุมได้

ง. วิธีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

วิธีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น ไม่มีแบบ และไม่มีกฎหมายใดกำหนด รูปแบบไว้ว่าต้องทำอะไร แต่ทั้งนี้การจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นวิธีที่เป็นทางการและใช้มากที่สุด และ โดยปกติจะใช้แต่วิธีนี้ เนื่องจากสามารถตรวจสอบได้ และติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการได้ง่าย รวมทั้ง เอกสารหลักฐานที่ได้จากการสอบสวน สามารถนำมาใช้อ้างอิงประกอบการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาได้ด้วย เช่น การทำทักข้อความสั่งให้แต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง หรือการเขียนในบันทึกข้อความเดิม สั่งให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

ฉ. ระยะเวลาในการสอบสวนข้อเท็จจริง

เมื่อการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงไม่มีรูปแบบ หรือรายละเอียดขั้นตอน การ ดำเนินการที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่มีการกำหนดเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการ สอบสวนไว้ ในทางปฏิบัติที่ผ่านอธิการบดีผู้สั่งแต่งตั้งจึงได้กำหนดระยะเวลาการสอบสวนในคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง แต่ทั้งนี้ ก็มีการกำหนดเรื่องการขยายระยะเวลาต่อผู้สั่งแต่งตั้งในกรณีที่การ สอบสวนไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๒) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

เมื่อมีเหตุที่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง และได้ทราบรายชื่อและจำนวน ของผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงจากผู้สั่งแต่งตั้งแล้ว สิ่งที่ต้องกระทำเป็นอันดับต่อไป คือ การ จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติ อธิการบดีผู้สั่งแต่งตั้งจะมอบหมายให้ สำนักงานกฎหมายและนิติการเป็นผู้ดำเนินการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่ง สำนักงานกฎหมายและนิติการจะมอบหมายให้นิติกรเป็นเจ้าของสำนวนในการจัดทำคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

รายละเอียดในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง อย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- มูลเหตุในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยย่อ ความเสียหาย และ ชื่อ – สกุล ตำแหน่ง สังกัด ของผู้ต้องสงสัยว่ากระทำให้เกิดความเสียหาย (ถ้ามี)

คู่มือการปฏิบัติงานประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อการต่อสัญญาจ้างพนักงานมหาวิทยาลัย นายเสวก บุญญาญจน์
ตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการ

- วัน เวลา ที่เกิดเหตุ

- ตำแหน่ง หรือรายชื่อของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง (แล้วแต่กรณี)

- อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง
- ระยะเวลาในการดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง
- วันที่ลงนามสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง
- ผู้มีอำนาจลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

เมื่อได้จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงซึ่งมีรายละเอียดครบถ้วนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้จัดทำคำสั่งต้องเสนอเรื่องผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นขึ้นไป เพื่อเสนอให้อธิการบดีพิจารณาลงนามต่อไป

(๓) แจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงให้กรรมการทุกคนทราบ

สำนักงานกฎหมายและนิติการผู้เสนอคำสั่งแต่งตั้งจะเสนอบันทึกข้อความแจ้งคำสั่งแต่งตั้งไปพร้อมกับคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงไปในคราวเดียวกัน ดังนั้น เมื่ออธิการบดีซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง อธิการบดีก็จะลงนามในบันทึกข้อความแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงให้คณะกรรมการทราบด้วย ซึ่งหลังจากที่อธิการบดีได้ลงนามแล้วนั้น นิติกรเจ้าของเรื่องก็จะดำเนินการแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงให้คณะกรรมการทราบต่อไป

(๔) นัดประชุมคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อวางแผนทางการสอบสวนรวมถึงตรวจสอบ พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

การนัดประชุมกรรมการ

ภายหลังคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงทุกคนทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว เลขานุการจะต้องสอบถามไปยังกรรมการทุกคนเพื่อหาวันที่ว่างตรงกัน เพื่อกำหนดเป็นวันนัดประชุมครั้งแรก ซึ่งประธานมีหนังสือเชิญประชุม แต่ในกรณีจำเป็น เลขานุการก็อาจเป็นผู้ลงนามแทนได้

ก่อนนัดประชุมวางแผนทางการสอบสวน เลขานุการต้องสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้นในเรื่องที่จะมีการสอบสวนข้อเท็จจริง เพื่อแจ้งให้กรรมการทุกคนทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นพอสมควรในวันนัดประชุมวางแผนทางการสอบสวน เพื่อให้ที่ประชุมสามารถกำหนดทิศทางการสอบสวนต่อไปได้ เช่น ถ้ามี

พยานหลักฐานปรากฏชัดแจ้งว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลใด ขอบเขตการสอบสวนก็จะแคบลงมาเหลือแค่สอบสวนให้ได้ความว่า กระทำด้วยตัวคนเดียวหรือไม่ ถูกใช้ จ้าง วาน หรือไม่ กระทำโดยเจตนาหรือกระทำโดยประมาทหรือไม่ โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเรียกบุคคลอื่นที่เห็นว่าไม่จำเป็นมาให้ถ้อยคำเพิ่มเติม อันจะเป็นผลการให้สอบสวนรวดเร็วมากขึ้น

สำหรับวิธีการแจ้งสรุปข้อเท็จจริงเบื้องต้นนั้น อาจกระทำได้ ๒ วิธี คือ แจ้งด้วยวาจาในวันประชุม หรือแจ้งเป็นหนังสือให้คณะกรรมการทราบล่วงหน้าก่อนถึงกำหนดวันนัดประชุมวางแผนทางการสอบสวน เพื่อให้คณะกรรมการเตรียมตัวล่วงหน้า

การตรวจสอบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่มีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ต้องนำมาเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาในเบื้องต้นด้วย เนื่องจากมีความสำคัญในการกำหนดแนวทางการสอบสวน และประเด็นแห่งเรื่องที่มีการสอบสวน เพื่อสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากเป็นพยานหลักฐานสำคัญ อาจมีผลทำให้คณะกรรมการสอบสวนสามารถดำเนินการสอบสวนได้อย่างรวดเร็ว

(๕) คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ

ในวันนัดประชุมเพื่อวางแผนทางการสอบสวน เมื่อสามารถกำหนดประเด็น และแนวทางในการสอบสวนได้แล้ว ที่ประชุมต้องมีมติให้เรียกผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เป็นมูลเหตุในการแต่งตั้งคณะกรรมการมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการตามลำดับความสำคัญ

ลำดับการเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ มีดังนี้

๑) ผู้เสียหาย หรือผู้กล่าวหา

เนื่องจากการสอบสวนจะเริ่มพิจารณาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนเสมอ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางด้านร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือทางใด ๆ ก็ตาม โดยจะพิจารณาว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือการกระทำของบุคคล และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องมีผู้รับผิดชอบหรือไม่ ซึ่งหากเป็นกรณีที่มีความเสียหายและมีผู้ต้องรับผิดชอบ ก็ต้องมีการเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการต่อไป แต่หากเป็นกรณีที่ไม่มี ความเสียหาย หรือมีความเสียหาย แต่ไม่มีผู้ใดต้องรับผิดชอบ คณะกรรมการก็ไม่จำเป็นต้องเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการอีก สามารถสรุปสำนวนและรายงานผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งเพื่อพิจารณายุติเรื่องได้ทันที เมื่อไม่มีความเสียหาย หรือผู้ต้องรับผิดชอบเสียแล้ว การเรียกบุคคลอื่นมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง จึงไม่เป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนอีกต่อไปแล้ว เพราะไม่ทำให้ผลการสอบสวนเปลี่ยนไป โดยหากจะเปรียบเทียบให้

เข้าใจง่ายถึงหลักการนี้ก็คือ บันทึกลงให้ถ้อยคำและพยานหลักฐานที่ผู้เสียหาย หรือผู้กล่าวหาได้ให้ไว้ต่อ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ถือเสมือนเป็นคำฟ้องของโจทก์ในทางคดีนั่นเอง

๒) ผู้กระทำความผิด หรือผู้ถูกกล่าวหา

เมื่อผู้เสียหาย หรือผู้กล่าวหาที่คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้เชิญมาให้ถ้อยคำไว้ต่อ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ในอันดับต่อไปจึงควรเป็นสิทธิของผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา ที่จะให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เพื่อแก้ต่างข้อกล่าวหาของผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหา เพื่อให้พ้นจากข้อกล่าวหาดังกล่าว โดยหากจะเปรียบเปรยให้เข้าใจง่ายถึงหลักการนี้ก็คือ บันทึกลงให้ถ้อยคำ และพยานหลักฐาน ที่ผู้กระทำความผิด หรือผู้ถูกกล่าวหาได้ให้ไว้ต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ถือเสมือนเป็นคำให้การของจำเลยในทางคดีนั่นเอง แต่จะต่างจากคำให้การในทางคดีเล็กน้อย กล่าวคือ ผู้กระทำความผิด หรือผู้ถูกกล่าวหา จะไม่มีสิทธิทราบข้อมูลจากผู้เสียหาย หรือผู้กล่าวหาได้ให้ไว้ต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เพราะกระบวนการสอบสวนข้อเท็จจริงนี้ ถือว่าเป็นการกระทำฝ่ายเดียวโดย คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เท่านั้น

๓) ประจักษ์พยาน หรือผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง

กรณีผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา ไม่ยอมรับว่าได้กระทำการตามที่ได้มีการสอบสวน ประจักษ์พยาน หรือผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากส่วนใหญ่ ถ้อยคำที่ ผู้เสียหายหรือผู้กล่าวหา และผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหาให้ไว้ต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง จะ ขัดแย้งกันไปคนละทาง หากกรณีดังกล่าวมีผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง คณะกรรมการจะนำถ้อยคำของประจักษ์ พยาน หรือ ผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงมาพิจารณาว่าข้อเท็จจริงเป็นไปในทางที่ฝ่ายใดได้ให้ถ้อยคำไว้ ซึ่งจะทำให้ คณะกรรมการสามารถสรุปสำนวนได้อย่างรวดเร็ว

แต่หากกรณีที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา ยอมรับว่าได้กระทำการตามที่ได้มีการ สอบสวน ก็อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการว่าจะเรียกประจักษ์พยาน หรือผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงมาให้ ถ้อยคำต่อคณะกรรมการหรือไม่ก็ได้

๔) พยานแวดล้อม หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น

หมายถึง ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุแต่ไม่ได้เห็นการกระทำอันเป็นมูลในการสอบสวนที่เกิดขึ้น โดยตรง หรือผู้ที่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกิดขึ้นไม่ว่าทางใดก็ตาม ซึ่งพยาน แวดล้อม หรือผู้เกี่ยวข้องอื่นนี้เป็นพยานประเภทสนับสนุนข้อเท็จจริง เพื่อให้ข้อเท็จจริงมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เช่น พนักงานรักษาความปลอดภัยที่ทำหน้าที่ดูแลอาคารที่มีการโจรกรรมทรัพย์สิน

วิธีการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ

ทำเป็นหนังสือ โดยจะทำเป็นบันทึกข้อความสำหรับกรณีเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย แต่หากเป็นบุคคลภายนอกจะทำเป็นหนังสือภายนอกที่ออกโดยประธานกรรมการ เพื่อขอความอนุเคราะห์มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ

วิธีการบันทึกถ้อยคำ

การบันทึกถ้อยคำของผู้ที่เกี่ยวข้อง แม้จะไม่มีแบบก็ตาม แต่ก็ต้องทำเป็นหนังสือเท่านั้น เพื่อให้สามารถนำไปใช้ยืนยันกับตัวผู้ให้ถ้อยคำในอนาคตได้

สำหรับรายละเอียดหรือข้อความที่ควรต้องมีในบันทึกถ้อยคำของผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีดังนี้

- ชื่อเรื่องที่มีการสอบสวนข้อเท็จจริง
- ชื่อ-สกุล ของผู้ให้ถ้อยคำ
- อายุของผู้ให้ถ้อยคำ
- หมายเลขประจำตัวประชาชนของผู้ให้ถ้อยคำ เพื่อใช้ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อผู้นั้นได้ในอนาคต หากจะส่งเอกสารให้ผู้นั้นจะได้สามารถนำหมายเลขประจำตัวประชาชนไปขอคัดหนังสือรับรองทะเบียนราษฎร เพื่อส่งเอกสารไปยังภูมิสำเนาของผู้นั้นได้ ซึ่งจะถือว่าผู้นั้นได้รับเอกสารดังกล่าวตามกฎหมายแล้ว
- ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ของผู้ให้ถ้อยคำ
- ฐานะของผู้ให้ถ้อยคำที่มีต่อคณะกรรมการ เช่น ผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น

(๖) พิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อจัดทำรายงานผลการสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้สอบถามถ้อยคำจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม (กรณีผู้มาให้ถ้อยคำนำส่งพยานหลักฐานเพิ่มเติมให้คณะกรรมการฯ) เสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้มาจากพยานบุคคลและพยานหลักฐานต่าง ๆ ว่ามีข้อเท็จจริงอย่างไร โดยอาจเป็นการแสดงความเห็นอย่างสั้น ๆ ในที่ประชุม และให้เลขานุการบันทึกความเห็นไว้สั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้เลขานุการนำไปจัดทำรายงานผลการสอบสวนอย่างละเอียดในภายหลัง ทั้งนี้ อาจแสดงความเห็นดังกล่าวภายหลังเสร็จสิ้นการสอบถามถ้อยคำพยานคนสุดท้ายในวันนั้นทันที หรือนัดประชุมในภายหลังก็ได้

(๗) เลขานุการจัดทำรายงานผลการสอบสวนตามมติที่ประชุม แล้วนำเสนอให้ที่ประชุม

พิจารณา

เลขานุการจัดทำรายงานผลการสอบสวน โดยนำบันทึกถ้อยคำของพยานทุกคน พยานหลักฐานทุกชิ้น มาประกอบเพื่อจัดทำรายงานผลการสอบสวน ตามแนวทางที่ที่ประชุมมีมติ โดยหากที่ประชุมเห็นชอบตามรายงานผลการสอบสวนที่เลขานุการจัดทำมานำเสนอ ก็ให้คณะกรรมการลงนามใน รายงานผลการสอบสวนให้ครบถ้วน โดยการลงนามในรายงานผลการสอบสวนนั้นกรรมการทุกคน ควรที่จะลงนามในเอกสารทุกหน้า เพื่อป้องกันการโต้แย้งว่ามีการแก้ไขเอกสารในภายหลัง แต่หากที่ประชุมไม่เห็นชอบ เลขานุการก็ต้องดำเนินการแก้ไขตามความประสงค์ของคณะกรรมการ สำหรับกรณีที่กรรมการคนใดคนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับความเห็นเสียงข้างมาก ก็ให้บันทึกเป็นความเห็นแย้งไว้ท้ายรายงานผลการสอบสวนนั้นด้วย

(๘) เสนอรายงานผลการสอบสวนให้ผู้สั่งแต่งตั้งพิจารณา

เมื่อคณะกรรมการทุกคนลงนามในรายงานผลการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้เลขานุการ ดำเนินการนำส่งรายงานผลการสอบสวนให้แก่ผู้สั่งแต่งตั้งเพื่อพิจารณา โดยต้องใส่ซองประทับตรา “ลับ” เนื่องจากการสอบสวนแม้จะเป็นการสอบสวนข้อเท็จจริงก็ถือเป็นเรื่องลับ ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีสิทธิรับรู้ ภายหลังจากนำเสนอรายงานผลการสอบสวนให้ผู้สั่งแต่งตั้งพิจารณาและผู้สั่งแต่งตั้งมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ถือว่า คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงหมดหน้าที่นับแต่เวลานั้นเป็นต้นไป

๓.๒.๒ เทคนิคการสอบสวนข้อเท็จจริง

การสอบสวนข้อเท็จจริงที่ดี คือ การสอบสวนที่ทำให้สามารถทราบข้อเท็จจริงได้มากที่สุด และได้ละเอียดมากที่สุดโดยไม่มีการปกปิดข้อเท็จจริงใด ๆ และพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวน ดังกล่าวต้องสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ใช้ยืนยันกับผู้ให้ถ้อยคำนั้นได้

ส่วนที่ต้องให้ความสำคัญ อันจะทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพขอแยกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) การสืบหาพยานหลักฐาน

(๒) การถามคำให้การและบันทึกถ้อยคำของผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ

(๓) รายงานผลการสอบสวน

(๑) การสืบหาพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานมีความสำคัญมากที่สุดในการสอบสวนข้อเท็จจริง หากไม่มีพยานหลักฐานเสียแล้ว การที่จะได้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น ย่อมเป็นเรื่องยาก เว้นแต่ผู้กระทำความผิดยินยอมสารภาพโดยดี

สิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพยานหลักฐาน คือ พยานเอกสาร และพยานวัตถุมีความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคล เนื่องจากพยานบุคคลเป็นสิ่งที่สามารถกลับกลอกได้ตลอดเวลา ฉะนั้น สิ่งแรกที่คุณกระทำการสอบสวนข้อเท็จจริงต้องพยายามค้นหาให้ได้ คือ พยานเอกสาร และพยานวัตถุ และต้องกระทำอย่างรวดเร็วด้วย เพื่อป้องกันการที่พยานเอกสาร และพยานวัตถุอาจถูกปกปิดหรือทำลายเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งไปเสียก่อน ฉะนั้น เมื่อเห็นว่าผู้ใด หรือหน่วยงานใดมีพยานหลักฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน ประชานกรรมการควรที่มีจะหนังสือเรียกพยานหลักฐานดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาได้ทันที

สำหรับวิธีการสืบหาพยานหลักฐานนั้น ต้องเริ่มพิจารณาจากมูลของเรื่องที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเสียก่อนว่าเกิดขึ้นจากอะไร เช่น

ตัวอย่างที่ ๑ การสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีรถชน ทำให้รถยนต์ของทางราชการเสียหาย ให้พิจารณาตามลำดับ ดังนี้

๑) ต้องตรวจสอบสภาพความเสียหายของทรัพย์สินเป็นอันดับแรก โดยให้ถ่ายรูปความเสียหายให้ครบถ้วน อย่างละเอียดทุกจุด ซึ่งรูปถ่ายนี้ ถือเป็นพยานวัตถุที่สำคัญในการสอบสวน

๒) ตรวจสอบสภาพแวดล้อม เช่น สภาพถนน หรือสถานที่เกิดเหตุ โดยให้ถ่ายรูปอย่างละเอียด ซึ่งรูปถ่ายนี้ ถือเป็นพยานวัตถุที่สำคัญในการสอบสวน

๓) แต่หากไม่มีพยานเอกสาร และพยานวัตถุแล้ว ถือว่าเป็นกรณีจำเป็น จึงให้สามารถรับฟังถ้อยคำจากบุคคลที่เกี่ยวข้องแทนพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุดังกล่าว แล้วนำไปชั่งน้ำหนักว่า จะเชื่อถือหรือไม่ อย่างไรต่อไป

ตัวอย่างที่ ๒ การสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิดความเสียหาย ให้พิจารณาตามลำดับ ดังนี้

๑) ต้องตรวจสอบว่าบุคลากรผู้นั้น มีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้นหรือไม่ โดยตรวจสอบจากขอบเขตภาระงานและอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เอกสารเกี่ยวกับภาระหน้าที่ดังกล่าว ถือเป็นพยานเอกสารที่สำคัญในการสอบสวน

๒) ต้องตรวจสอบว่ามีกฎหมายใด ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายภายใน หรือกฎหมายภายนอกก็ตาม ให้อำนาจหรือไม่ให้อำนาจผู้นั้นกระทำการเกี่ยวกับเรื่องที่มีการสอบสวนหรือไม่ ทั้งนี้ เอกสาร กฎหมาย ดังกล่าว ถือเป็นพยานเอกสารที่สำคัญในการสอบสวน

๓) ตรวจสอบสภาพแวดล้อม เช่น สถานที่เกิดเหตุ โดยให้ถ่ายรูปอย่างละเอียด ซึ่งรูปถ่ายนี้ ถือเป็นพยานวัตถุที่สำคัญในการสอบสวน

๔) แต่หากไม่มีพยานเอกสาร และพยานวัตถุแล้ว ถือว่าเป็นกรณีจำเป็น จึงให้สามารถรับฟัง ถ้อยคำจากบุคคลที่เกี่ยวข้องแทนพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุดังกล่าว แล้วนำไปชั่งน้ำหนักว่า จะเชื่อถือ หรือไม่ อย่างไรต่อไป

(๒) การถามคำให้การและบันทึกถ้อยคำของผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ

การถามคำให้การและบันทึกถ้อยคำของผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ เป็นกระบวนการที่จะทำให้พยานบุคคลเปลี่ยนสภาพมาเป็นพยานเอกสาร ซึ่งสิ่งที่เราต้องคำนึงถึง คือ จะทำอะไรให้ผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการให้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่คณะกรรมการ โดยเฉพาะกรณีการให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ที่ได้กระทำความผิด โดยผู้เขียนมีเทคนิคที่เข้ามาโดยตลอดที่จะช่วยให้สามารถถามคำให้การ ได้ตรงประเด็น และเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนี้

ก. วิธีการถาม

การถามคำให้การผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการนั้น มีวิธีที่ใช้กันอยู่ ๒ วิธี คือ

๑) การสอบถามในลักษณะที่ให้ผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการเล่าความหรือเล่าเรื่องให้คณะกรรมการฟังไปเรื่อย ๆ และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการที่ต้องจับประเด็นเอง อาศัยการพูดคุย ซึ่งวิธีการนี้ไม่ค่อยได้รับความนิยม เนื่องจากจะเกิดปัญหาว่าผู้มาให้ถ้อยคำบางคนไม่รู้ว่าจะเล่าเรื่องอะไร หรือ เริ่มเล่าจากตรงไหน เล่าอย่างไร บางคนใส่รายละเอียดมากเกินไป เล่าวกไปวนมา จนจับประเด็นไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาการยืดเยื้อของการสอบสวน ปัญหาการจับประเด็นไม่ได้ของคณะกรรมการ และปัญหาการออกนอกประเด็น ซึ่งล้วนเป็นเหตุให้การสอบสวนล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพ

๒) การสอบถามในลักษณะถาม – ตอบ ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมและผู้เขียนก็ใช้วิธีนี้ เนื่องจากทำให้การสอบสวนกระชับ รวดเร็ว และตรงประเด็น ซึ่งในทางปฏิบัติขณะที่ผู้เขียนทำหน้าที่กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ผู้เขียนจะนำข้อมูลที่ได้สรุปข้อเท็จจริงไว้แล้วเพื่อแจ้งให้คณะกรรมการทราบในวันนัดประชุมวางแผนทางการสอบสวนตามที่กล่าวมาแล้วมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตั้งคำถามและจัดทำคำถามไว้ล่วงหน้าโดยใช้วิธีการคาดเดาคำตอบของผู้มาให้ถ้อยคำว่าอาจให้ถ้อยคำไปในทิศทางใดได้บ้าง ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการสามารถคาดเดาขอบเขตของเรื่องที่จะทำการสอบสวนได้ แต่หาก

ผู้มาให้ถ้อยคำได้ให้ถ้อยคำต่างไปจากที่คาดเดาไว้ ก็ยังอยู่ในขอบเขตประเด็นที่พิจารณาไว้ก่อนแล้ว จึงทำให้สามารถถามต่อไปได้ทันทีโดยไม่ทำให้หลงประเด็น

ข. เทคนิคการถาม

การถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง โดยเฉพาะกรณีการถามเพื่อให้ยอมรับผิดนั้น เป็นเรื่องยาก เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานชัดเจน ฉะนั้น การถามจึงไม่ควรถามตรง ๆ ตั้งแต่แรกว่าไปทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และได้กระทำจริงหรือไม่ แต่ผู้เขียนจะใช้วิธีการถามอ้อมในเรื่องทั่วไปเพื่อให้ผู้มาให้ถ้อยคำรับหรือไม่รับข้อเท็จจริงบางประการก่อน แล้วจึงเข้าประเด็นโดยตรง หลังจากนั้นจึงนำคำที่ผู้ให้ถ้อยคำนั้นได้รับหรือไม่รับไว้แต่ต้นมาถามซ้ำอีกครั้งเพื่อพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของผู้ให้ถ้อยคำคนดังกล่าว อันมีลักษณะคล้ายกับการถามคำถามในคดีอาญา ซึ่งผู้เขียนขอเรียกวิธีนี้ว่า “การถามด้วยคำตอบของผู้ให้ถ้อยคำเอง” โดยมีรายละเอียด ตามลำดับ ดังนี้

๑) การถามอ้อมในลักษณะที่แสดงถึงความคุ้นเคยหรือความชำนาญ จนกว่าผู้มาให้ถ้อยคำจะยอมรับหรือปฏิเสธข้อเท็จจริงบางประการ เช่น คุณทำงานมาแล้วกี่ปี ตั้งแต่เมื่อใด มีความเชี่ยวชาญด้านใด มีหน้าที่อะไร ได้รับมอบหมายจากใครให้ทำหน้าที่อื่นนอกจากหน้าที่ประจำหรือไม่ เมื่อมีอุปสรรคในการทำหน้าที่คุณมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร มีที่ปรึกษาหรือไม่ มีศัตรูหรือไม่ เคยมีประวัติเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกสอบสวนมาก่อนหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งการถามในลักษณะนี้เป็นการถามในข้อมูลทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องข้อกับเรื่องที่สอบสวนโดยตรง แต่เป็นการถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการสอบสวน

๒) การถามเข้าประเด็น โดยขอแยกเป็น ๒ ส่วน

๒.๑) ส่วนที่ ๑ การถามเข้าประเด็นโดยตรง กล่าวคือ เมื่อมีการถามข้อมูลทั่วไปตามข้อ ๑) แล้ว คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงย่อมทราบข้อมูลที่จะทราบเกี่ยวกับผู้ให้ถ้อยคำพอสมควรแล้ว จึงควรที่จะถามเข้าประเด็นโดยตรงได้ทันที เช่น คุณไปทำอะไรในที่เกิดเหตุ มีใครอยู่ในที่เกิดเหตุหรือในละแวกนั้นหรือไม่ คุณกระทำการนั้นหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งผู้มาให้ถ้อยคำส่วนใหญ่จะตอบคำถามในลักษณะที่เพื่อให้ตนพ้นผิด ซึ่งในส่วนนี้ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงควรปล่อยให้ผู้มาให้ถ้อยคำพูดต่อไป ไม่ควรขัดไม่ว่าจะให้ถ้อยคำขัดกับถ้อยคำที่ให้ไว้ต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงตาม ๑) หรือไม่ก็ตาม

๒.๒) ส่วนที่ ๒ การนำเอาข้อเท็จจริงที่ผู้ให้ถ้อยคำได้ให้ไว้ต่อคณะกรรมการตาม ๑) และ

๒.๑) มาถามซ้ำเพื่อหักล้างความน่าเชื่อถือของผู้ให้ถ้อยคำนั้น กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเห็นว่าถ้อยคำที่ผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเพียงพอแล้ว ให้พิจารณาว่ามีข้อความในส่วนใดตาม ๒.๑) ที่ขัดแย้งกับ ถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำได้ให้ไว้กับคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงในตอนแรกตาม ๑) หรือไม่ หากไม่มีก็ถือว่า ข้อเท็จจริงไม่มีพิรุธ ให้บันทึกตามที่ผู้ให้ถ้อยคำให้ไว้ และสิ้นสุดการถามถ้อยคำของผู้ให้ถ้อยคำ แต่ถ้ามีข้อที่ขัดแย้ง ต้องถามต่อไปให้ได้ว่าความว่าเป็นกรณีที่ยธิบายไม่ชัดเจน หรือเป็นกรณีให้ถ้อยคำขัดแย้ง ซึ่งหากเป็น

กรณีที่ให้ถ้อยคำขัดแย้ง ขอให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงพึงระลึกไว้ได้ทันทีว่าถ้อยคำที่ผู้นั้นได้ให้ไว้ น่าจะมีความน่าเชื่อถือน้อย หรืออาจผ่านการปรุงแต่งมาแล้วแต่เกิดจากการลืมตัวจึงให้ข้อมูลที่ไมตรงกันหรือ จดจำที่เตรียมการมาไว้ไม่ได้ ดังนั้น จึงไม่ควรรับฟังบันทึกให้ถ้อยคำของผู้มาให้ถ้อยคำคนดังกล่าวเป็น พยานหลักฐานขึ้นเดียวในการสรุปข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพราะไม่น่าเชื่อถือ แต่ควรรับฟังบันทึกให้ถ้อยคำของผู้ มาให้ถ้อยคำคนดังกล่าวประกอบกับพยานหลักฐานอื่นหรือผู้มาให้ถ้อยคำคนอื่น ซึ่งการถามในส่วนที่ ๒ นี้จะมี ลักษณะคล้าย กับการถามค่านในคดีอาญา เช่น ตอนแรกให้ถ้อยคำว่ามีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินซึ่งทำมาแล้วเป็น เวลากว่า ๕ ปี และทราบกระบวนการและระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการเงินเป็นอย่างดี รวมถึงระเบียบที่ คณะกรรมการแจ้งให้ ตรวจสอบในห้องสอบสวนด้วย แต่ตอนท้ายมาให้ถ้อยคำตอบคำถามคณะกรรมการว่าไม่เคยอ่านระเบียบดังกล่าว เมื่อผู้นั้นให้ถ้อยคำเช่นนี้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงจึงต้องนำถ้อยคำที่ผู้นั้นให้ ไว้ในตอนต้น ขอบเขตหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การเงินและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาถามใหม่ เพื่อหักล้างความ น่าเชื่อถือของผู้นั้น รวมทั้งเอาพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งพยานแวดล้อมมาประกอบการถามด้วย โดยแม้ใน ท้ายที่สุดผู้นั้นจะยืนยันว่าจะให้ถ้อยคำตามที่ได้ให้ไว้ครั้งหลังก็ไม่เป็นผลร้ายต่อการสอบสวน เพราะอย่างน้อย คณะกรรมการก็ได้เห็นแล้วว่าถ้อยคำที่ผู้นั้นได้ให้ไว้ต่อคณะกรรมการไม่น่าเชื่อถือนั่นเอง

ค. หลักในการบันทึกถ้อยคำของผู้มาให้ถ้อยคำ

๑) ในการถามคำให้การ ควรมีการถามไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเป็นองค์ ประชุมในการประชุมครั้งนั้น

๒) ห้ามมิให้กรรมการผู้ใดกระทำการล่อลวง ชูเชิญ ให้สัญญา หรือกระทำการใดเพื่อจูงใจ ให้ บุคคลนั้นให้ถ้อยคำอย่างใดอย่างหนึ่ง

๓) ควรเรียกผู้มาให้ถ้อยคำมาให้การต่อคณะกรรมการคราวละหนึ่งคนเท่านั้น หากคนหนึ่ง ให้การเสร็จแล้วจึงจะสามารถเรียกคนถัดไปมาให้ถ้อยคำได้

๔) การบันทึกถ้อยคำห้ามมิให้ชุดลบข้อความ ถ้าจะต้องแก้ไขข้อความให้ใช้วิธีขีดฆ่าหรือ ตก เติม และให้กรรมการหนึ่งคนกับผู้ให้ถ้อยคำร่วมกันลงชื่อกำกับทุกแห่งที่มีการขีดฆ่าหรือตกเติม

๕) กรณีผู้มาให้ถ้อยคำไม่ยอมลงชื่อ ให้บันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกให้ถ้อยคำนั้น

๖) กรณีคณะกรรมการเรียกผู้ใดมาให้ถ้อยคำแล้ว ผู้นั้นไม่มาหรือมาแต่ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ มาภายในเวลาอันสมควร คณะกรรมการจะไม่ถามคำให้การผู้นั้นก็ได้ แต่ควรบันทึกไว้ในบันทึกประจำวันหรือ รายงานการประชุม และรายงานผลการสอบสวนด้วย

๗) กรณีคณะกรรมการเห็นว่าพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่พยานหลักฐานในประเด็นสำคัญ คณะกรรมการจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นก็ได้ แต่ควรบันทึกไว้ในบันทึกประจำวันหรือรายงานการประชุม และรายงานผลการสอบสวนด้วย

ง. เทคนิคการบันทึกถ้อยคำของผู้มาให้ถ้อยคำ

อย่างที่เรียนให้ทราบในข้างต้นแล้วว่า การถามคำถามให้การมี ๒ วิธี คือ วิธีเล่าความ และวิธี ถาม - ตอบ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรให้วิธีการบันทึกถ้อยคำแบบถาม - ตอบ เนื่องจากมีความกระชับ รวดเร็ว ตรงประเด็น จับประเด็นง่าย และที่สำคัญจากสถิติที่ผ่านมาผู้มาให้ถ้อยคำจะพึงพอใจกับวิธีนี้มากกว่า เพราะ เป็นการตอบทีละคำถาม ง่ายต่อการตรวจสอบถ้อยคำที่ตนได้ให้ไว้ จึงยินยอมที่จะลงนามรับรองได้ง่าย แต่หากเป็นวิธีการเล่าความนั้น จะมีความยืดเยื้อ ใช้เวลานาน จับประเด็นยาก บางครั้งบันทึกถ้อยคำมีหลายหน้าแต่ใช้ประโยชน์ได้จริงเพียงไม่กี่หน้า ตรวจพบในภายหลังว่ามีการให้การขัดแย้งกันเอง และผู้ให้ถ้อยคำจะไม่ค่อยยินยอมลงนามรับรอง เพราะเห็นว่าถ้อยคำที่ให้ไว้อาจเกี่ยวข้องกับหลายประเด็นเกรงว่าคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงจะนำไปตีความให้เป็นผลร้ายต่อตนเอง จึงขอตัดทอนข้อความที่ให้ไว้ออก บางกรณีตัดไปตัดมาเหลือข้อเท็จจริงที่ให้ไว้กับคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเพียงเล็กน้อย หรือบางกรณี อาจกลับใจเปลี่ยนคำให้การภายหลัง จึงทำให้การสอบสวนล่าช้าขึ้นไปอีก

สิ่งที่สำคัญกว่าการได้ข้อเท็จจริงจากปากของผู้มาให้ถ้อยคำ คือ การยินยอมลงนามในบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ได้อ่านแล้วแก่คณะกรรมการ เพราะแม้จะได้ข้อเท็จจริงและผู้ยินยอมรับผิดชอบ หรือให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งไว้แก่คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงด้วยตัวของผู้นั้นเองก็ตาม แต่หากผู้นั้น ไม่ยินยอมลงนามในบันทึกถ้อยคำ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงก็ไม่สามารถใช้บันทึกถ้อยคำนั้นยืนยันกับผู้ให้ถ้อยคำนั้นได้ และอาจถูกผู้นั้นกล่าวอ้างในภายหลังว่าไม่เคยให้ข้อมูลเช่นนั้นไว้กับคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ควรบันทึกถ้อยคำแบบถาม - ตอบ มากกว่าแบบเล่าความ

แต่หากผู้ให้ถ้อยคำยินยอมลงนามในบันทึกถ้อยคำของตนเองแล้ว คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงก็ควรต้องจัดให้ผู้ให้ลงนามกำกับในเอกสารทุกหน้าไม่ว่าจะเป็นในบันทึกถ้อยคำ หรือ เอกสารแนบก็ตาม และคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงทุกคนก็ควรลงนามในเอกสารดังกล่าวทุกหน้าด้วย เช่นกัน เพื่อป้องกันการโต้แย้งในภายหลังว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารภายหลังการให้ถ้อยคำ เพราะหาก เป็นคดีความกันขึ้นมา จะต้องมีการต่อสู้ในเรื่องเอกสารดังกล่าวเป็นรายหน้าแน่นอน

ประโยชน์อีกประการหนึ่งสำหรับการบันทึกถ้อยคำโดยวิธีถาม - ตอบ คือ กรณีคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงถามคำถามสำคัญแต่ผู้มาให้ถ้อยคำนั้นบ่ายเบี่ยงที่จะตอบ ปฏิเสธที่จะตอบ หรือตอบในลักษณะที่ฟังไม่ขึ้น คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงก็สามารถนำมาประกอบการทำรายงานผลการสอบสวนได้ เนื่องจาก ผู้นั้นมีพิรุณ แต่ถ้าเป็นกรณีถามแบบเล่าความ ข้อเท็จจริงในลักษณะนี้จะเกิดขึ้น

โดยจะตกเป็นความผิดของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเองที่ไม่ถาม และหากจะถามใหม่ในภายหลังก็อาจไม่น่าเชื่อถือแล้ว เนื่องจากผู้นั้นมีเวลาปรุงแต่งข้อเท็จจริงแล้ว

(๓) รายงานผลการสอบสวน

สำหรับรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น มีเทคนิคเพียง ๒ ประการ คือ ต้องกระชับและชัดเจน

๑) ต้องกระชับ

เนื่องจากการสอบสวนข้อเท็จจริงไม่มีแบบการทำรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริง จึงไม่มีกรณีที่ต้องเสนอข้อเท็จจริงเข้าไปเข้ามาเหมือนการสอบสวนบางประเภทที่มีแบบ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรทำรายงานผลการสอบสวนอย่างกระชับ และรัดกุมมากที่สุด เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงสามารถอ่านแล้วเข้าใจง่าย สามารถใช้ประกอบการวินิจฉัยสั่งการได้อย่างรวดเร็ว โดยผู้เขียนขอแยกสาระสำคัญที่ควรจะมีของรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑.๑) มูลเหตุในการแต่งตั้งคณะกรรมการ กล่าวคือ ข้อเท็จจริงโดยย่อเกี่ยวกับเรื่องที่มีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ข้อเท็จจริงนั้น ๆ

๑.๒) สรุปข้อเท็จจริงตามลำดับเวลา กล่าวคือ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงรวบรวมมาจาก พยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานบุคคล และพยานหลักฐานอื่น แล้วนำมาพิจารณาว่าข้อเท็จจริงใดบ้างเป็นที่ยุติ แล้ว ข้อเท็จจริงใดบ้างที่ยังไม่ยุติ โดยหากเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วก็สามารถระบุในรายงานผลการสอบสวนได้ ทันทิว่าข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น แต่หากเป็นข้อเท็จจริงที่ยังไม่ยุติ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมีหน้าที่ต้อง ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าจะเชื่อไปในทิศทางใดพร้อมระบุพยานหลักฐานที่สนับสนุนความเห็นดังกล่าวของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงด้วย และเสนอว่าคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเชื่อว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ทั้งนี้ ไม่ควรเขียนยืดเยื้อยาวนานนัก ควรมุ่งเน้นไปที่ประเด็นของเรื่องดังกล่าวโดยตรงมากกว่า

๑.๓) ความเห็นของคณะกรรมการ กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงสรุปข้อเท็จจริงได้แล้ว คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงควรจะต้องเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งด้วยว่า ข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าวมีอย่างไร เชื่อว่าข้อเท็จจริงในส่วนนั้นเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด (หากมีกรรมการคนใดมีความเห็นแย้งให้แนบความเห็นแย้งไว้กับรายงานผลการสอบสวนนั้นด้วย โดยให้ถือว่าความเห็นแย้งนั้น เป็นส่วนหนึ่งของรายงานผลการสอบสวน) โดยต้องเสนอข้อเท็จจริงในลักษณะฟันธง ไม่ใช่ให้ผู้บังคับบัญชา เลือกร้อยอย่างใดอย่างหนึ่ง เนื่องจากหากคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเสนอว่าไม่ทราบ

ข้อเท็จจริงเป็น อย่างไร ก็เท่ากับว่าคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงชุดดังกล่าวไม่มีประโยชน์สำหรับการเป็นตัวช่วยให้ ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งสามารถพิจารณาสั่งการในเรื่องดังกล่าวได้เลย

แม้หน้าที่หลักของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง คือ การค้นหาข้อเท็จจริงและนำเสนอให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งทราบเพียงเท่านั้นก็ตาม แต่คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ก็สามารถเสนอให้พิจารณาดำเนินการตามขั้นตอนที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ เพื่อความสะดวกของผู้บังคับบัญชาซึ่ง เป็นผู้สั่งแต่งตั้ง เช่น กรณีสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วได้ข้อเท็จจริงว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของนายก คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงก็ควรเสนอให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งสั่งการให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดต่อไป หรือหากเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงก็ควรเสนอให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งสั่งการให้ยุติเรื่องดังกล่าวเป็นต้น ฉะนั้น จึงควรนำเสนอด้วยว่าหากเห็นชอบตามที่คณะกรรมการ สอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการอย่างไรต่อไปหรือไม่

ข้อควรระวัง : หากการรายงานผลการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้นได้มีการระบุไว้ด้วยว่ามีทรัพย์สินใดบ้างที่เสียหายหรือสูญหาย และใครเป็นผู้กระทำให้เกิดความเสียหายหรือสูญหาย กรณีเช่นนี้ตามแนวคำพิพากษาของศาลจะถือว่าผู้เสียหาย (องค์กรหรือผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรที่สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง) ได้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว (ถึงแม้รายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้นจะยังไม่ได้ระบุถึงจำนวนเงินที่ผู้กระทำความเสียหายจะต้องรับผิดชอบใช้ว่าเป็นจำนวนเท่าใดก็ตาม) อายุความในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดจึงเริ่มนับตั้งแต่นั้น ฉะนั้น คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงจึงควรแจ้งผู้สั่งแต่งตั้งให้ทราบด้วยว่า จะต้องรีบดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในอายุความ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดและการฟ้องคดีต่อศาล เป็นต้น

๒) ต้องชัดเจน

หมายความว่า ต้องเสนอความเห็นให้ผู้พิจารณาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจน ไม่ใช้การเสนอให้เลือกร้อยอย่างใดอย่างหนึ่ง

บทที่ ๔

ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และการพัฒนางาน

๔.๑ ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

(๑) การสอบสวนที่หละหลวม ทำให้พยานหลักฐานสำคัญสูญหายหรือถูกทำลายไปก่อนหลายครั้งที่การทำหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงไม่สามารถทราบข้อเท็จจริงในเรื่องที่มีการสอบสวนได้ เนื่องจากการไม่ตระหนักถึงความสำคัญของพยานหลักฐาน การไม่ถี่ถ้วนในการถามคำถามให้การของพยานบุคคล แม้จะเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น พยานแวดล้อม ก็ตาม เพราะข้อเท็จจริงย่อมต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบจากหลายส่วน เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อเท็จจริงได้ การสอบสวนที่อาจเรียกได้ว่าหละหลวม มีดังนี้

(๑.๑) การเริ่มถามคำถามให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือการหาพยานหลักฐานภายหลังเกิดเหตุเป็นเวลานาน เนื่องจากยิ่งระยะเวลาผ่านไปนานเท่าใด ความทรงจำของบุคคลผู้มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวน ข้อเท็จจริงยิ่งเลือนลางไปด้วยเป็นธรรมดา หรืออาจเกิดการปรุงแต่งคำให้การก็ได้

(๑.๒) การถามคำถามที่ไม่ละเอียด การไม่สนใจข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมพยานแวดล้อม โดยมุ่งแต่จะได้ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นสำคัญในเรื่องที่มีการสอบสวน ซึ่งพยานแวดล้อมนั้นบางกรณีอาจกลายเป็นข้อสำคัญที่ทำให้บุคคลต้องพ้นจากข้อกล่าวหาที่เป็นได้ เช่น กรณีการลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นสำคัญ คือ มีการลักทรัพย์หรือไม่ และลักทรัพย์โดยใคร ส่วนข้อเท็จจริงแวดล้อม คือ ในเวลากลางคืน ซึ่งหากมุ่งแต่จะได้ข้อเท็จจริงว่ามีการลักทรัพย์หรือไม่ และได้ข้อเท็จจริงว่ามีการลักทรัพย์จริง ในประเด็นต่อมาที่ต้องพิจารณา คือ ลักทรัพย์โดยใคร ซึ่งพยานแวดล้อมจะเข้ามามีบทบาททันทีเนื่องจากเวลา กลางคืนย่อมทำให้วิสัยในการมองเห็นของบุคคลลดลง แล้วพยานบุคคลที่เห็นเหตุการณ์มั่นใจได้อย่างไรว่า บุคคลที่ตนเห็นเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาจริง ปัจจัยที่เข้ามามีส่วนสำคัญ คือ แสงสว่างในที่เกิดเหตุระยะทางจากจุดที่พยานมองเห็นถึงจุดที่เกิดเหตุมีความไกลมากน้อยเพียงใด เป็นคืนข้างขึ้น หรือคืนข้างแรม ทำให้สามารถมองเห็นได้ชัดจริงหรือไม่ เป็นต้น

(๒) การไม่ให้ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง ขอแยกพิจารณาเป็น ๒ กรณี ดังนี้

(๒.๑) การขอข้อมูลหรือพยานหลักฐานจากหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง การสอบสวนข้อเท็จจริงต้องใช้พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องประกอบการดำเนินการด้วยเสมอ หลายครั้งที่คณะกรรมการสอบสวนใช้อำนาจในการเรียกเอกสารจากหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง บางครั้งก็ได้รับพยานหลักฐานตามที่ร้องขอ บางครั้งก็ไม่ได้รับ

กรณีที่ได้รับพยานหลักฐานตามที่ร้องขอ ปัญหาเกิดจากการนำเสนอเอกสารอื่นซึ่งไม่ใช่เอกสารที่ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเรียกไว้ ซึ่งผู้เขียนเองก็ไม่แน่ใจว่าเหตุที่ส่งเอกสารไม่ตรงกับที่ร้องขอเป็นเพราะการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน หรือความตั้งใจของผู้ครอบครองเอกสารเพื่อปกปิดข้อเท็จจริงบางประการ นอกจากนี้ยังมีกรณีที่พยานหลักฐานที่นำเสนอมาไม่ผ่านการรับรองจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นเหตุให้เกิดการโต้แย้งถึงความแท้จริงของเอกสารดังกล่าว แต่ก็ยังเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยสามารถแก้ไขความบกพร่องได้ จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมากเท่ากับกรณีไม่ยินยอมส่งพยานหลักฐานให้ตามที่คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงร้องขอ หรือการส่งเอกสารไม่ตรงกับที่ร้องขอ แต่กรณีที่มิได้รับพยานหลักฐานตามที่ร้องขอนั้น ปัญหา คือ การที่ไม่นำเสนอพยานหลักฐาน ให้แก่คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง เช่น ไม่มีพยานหลักฐาน หรือพยานหลักฐานสูญหาย แต่ไม่แจ้งให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงทราบ หากเป็นพยานหลักฐานสำคัญ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงก็จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานนั้นในการค้นหาข้อเท็จจริง จึงทำให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงต้องรอพยานหลักฐานดังกล่าวโดยไม่มีกำหนด ทำให้การสอบสวนล่าช้าออกไปอีก

(๒.๒) การเรียกให้บุคคลมาถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เช่น ผู้นั้น อ้างว่าไม่สะดวก ไม่ว่าง บ่ายเย็นไม่มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง รวมถึงบางกรณียินยอมมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง แต่ไม่คอยให้ความร่วมมือ และยกตนข่มคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เช่น อ้างว่าตนก็เป็นกรรมการในชุดอื่นให้รับดำเนินการให้เสร็จสิ้น แต่เมื่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงถามคำให้การกลับปฏิเสธที่จะให้คำตอบ โดยไม่ตระหนักถึงฐานะของตนเองว่าขณะนี้ท่านได้มาอยู่ต่อหน้าคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงในฐานะพยาน หรือผู้ถูกกล่าวหา มิใช่ในฐานะกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงอีกชุดหนึ่งตามที่ท่านอ้างถึง

(๓) การที่ผู้เป็นกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมีภารกิจมาก หากผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมีภารกิจมาก ย่อมส่งผล กระทบต่อการสอบสวนข้อเท็จจริงแน่นอน โดยจะส่งผลให้การสอบสวนข้อเท็จจริงล่าช้า เนื่องจากไม่สามารถนัดประชุมคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงได้

(๔) การเข้าใจผิดว่าการสอบสวนข้อเท็จจริง คือ การสอบสวนทางวินัยหรือการสอบสวนอื่น ๆ ที่ สามารถลงโทษบุคคลได้ทันที

การสอบสวนข้อเท็จจริงไม่ใช่การสอบสวนที่สามารถลงโทษหรือมีคำสั่งใด ๆ อันกระทบต่อสิทธิของผู้ได้รับคำสั่งนั้น ๆ ได้ เนื่องจากยังไม่มีข้อกล่าวหา ยังไม่มีผู้กระทำความผิด จึงยังไม่มีกระบวนการเปิดโอกาส ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบข้อเท็จจริงและข้อกล่าวหาอย่างเพียงพอ และมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานอย่างเป็นธรรมด้วย ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ซึ่งเป็นหลักประกันความเป็นธรรมของผู้ถูกกล่าวหา

ฉะนั้น การจะลงโทษผู้ใดต้องมีกระบวนการแจ้งสิทธิตามกฎหมายก่อนเสมอ ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย

๔.๒ แนวทางแก้ไขและการพัฒนา

(๑) กรณีการสอบสวนที่หละหลวม เมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ควรรีบดำเนินการ ค้นหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องและนัดสอบถามคำให้การของพยานบุคคลโดยเร็วที่สุด ส่วนการถามคำให้การ ให้พยายามกำหนดประเด็นไว้ก่อนการถามคำให้การ โดยการจัดทำสรุปข้อเท็จจริงเรื่องที่จะสอบสวนไว้ก่อน แล้วนำไปเสนอที่ประชุมทราบในวันนัดวางแนวทางการสอบสวน เมื่อทราบประเด็นแล้ว คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงก็จะสามารถทราบได้เองว่าควรถามอะไรบ้าง

(๒) กรณีการไม่ให้ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการไม่ให้ความร่วมมือ ทั้งหลาย และรายงานผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้สั่งแต่งตั้งทราบ เพื่อพิจารณาดำเนินการทางวินัยแก่บุคคล ดังกล่าวต่อไป

(๓) กรณีที่ผู้เป็นกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมีภารกิจมาก การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น ควรแต่งตั้งผู้ที่มีภารกิจไม่มากเป็นกรรมการ และหาภายหลังการแต่งตั้งได้ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงไปบ้างแล้ว หากพบว่ากรรมการคนใดมีภารกิจมากจนไม่สามารถนัดประชุมได้และส่งผลกระทบต่อองค์ประชุมอันเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน ก็ควรสั่งให้แต่งตั้งผู้อื่นมาทำหน้าที่แทนผู้นั้น

(๔) กรณีการเข้าใจผิดว่าการสอบสวนข้อเท็จจริง ควรเผยแพร่ความรู้ให้บุคลากรทุกคนเข้าใจตรงกันว่า การสอบสวนข้อเท็จจริง เป็น เพียงกระบวนการสืบเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงแล้วนำเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนที่มีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลได้เท่านั้น เช่น คณะกรรมการสอบสวนทางวินัย คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด เท่านั้น

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

(๑) ควรมีระบบการติดตามผลการสอบสวนข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทราบความคืบหน้าได้ รวมถึงเพื่อความสะดวกในการค้นหาข้อมูลดังกล่าวด้วย โดยอาจจะทำในรูปแบบของข้อมูลดิจิทัลก็ได้

(๒) เมื่อทำการสอบสวนข้อเท็จจริงในเรื่องใดเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อความโปร่งใสควรมีการแจ้งผลการสอบสวนข้อเท็จจริงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบด้วย เพื่อให้ผู้นั้นสามารถดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง หรือใช้สิทธิ ทางกฎหมายได้ภายในเวลาตามสมควร

(๓) ภายหลังการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว เอกสารในสำนวนก็จะไม่ได้ใช้ประโยชน์อีกต่อไป เว้นแต่ เอกสารสำคัญบางอย่าง เช่น รายงานผลการสอบสวน และพยานหลักฐานแนบท้าย นอกจากนั้นก็จะไม่มี

ประโยชน์อีกต่อไป และก็มีเรื่องจำนวนไม่น้อยที่ยุติตั้งแต่ขั้นสอบสวนข้อเท็จจริงโดยไม่มีการสอบสวนอย่างอื่นต่อ จึงควรที่มีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล โดยอาจใช้วิธีการแสกนเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วเก็บข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์จัดเก็บข้อมูลชนิดอื่น หากจะเก็บเอกสารก็ควรเก็บไว้เฉพาะเอกสารสำคัญเท่านั้น เพราะเอกสารจำพวกนี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ลดจำนวนอย่างแน่นอน อันจะทำให้ในอนาคตไม่มีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดเก็บอย่างแน่นอน จึงต้องหาวิธีการ จัดเก็บที่เหมาะสม